

ارزیابی تاثیرات اجتماعی، ارزیابی تاثیرات فرهنگی، پیوست اجتماعی، پیوست فرهنگی و برآورد پیامدهای اجتماعی بخشی از اصطلاحاتی است که در سال‌های گذشته در ادبیات علمی و اجرایی کشور شنیده می‌شود. فارغ از موشکافی در بیان برخی از تفاوت‌های خاستگاهی و مفهومی در بین این اصطلاحات که در جای خود می‌تواند مفید نیز باشد، آنچه دارای اهمیت است، پوشیده نبودن اهمیت و ضرورت پرداختن و تمرکز بر پیامدهایی است که یک اقدام توسعه‌ای (خواه یک سیاست، برنامه، طرح و یا پروژه) می‌تواند در پی داشته و بر زندگی ساکنان تاثیرگذار باشد. بی‌شک این کاوش نیازمند بهره‌گیری از روش‌ها، فنون و ابزارهایی علمی است تا بتوان با کمک آن‌ها به شناسایی، نظارت و مدیریت این پیامدهای خواسته و ناخواسته، مثبت و منفی و آشکار و پنهان دست یافت و در ادامه تلاش کرد تا از پیامدهای منفی کاسته و بر پیامدهای مثبت آن افزود.

آشنایی و بهره‌گیری از این روش‌ها و فنون، می‌تواند به نظام برنامه‌ریزی کشور در تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و انجام اقدامات توسعه‌ای به بهترین شکل خود و با داشتن کمترین پیامدهای منفی کمک کرده و پایداری را در تمامی حوزه‌های اجتماعی، اقتصادی، محیط زیستی و... در پی داشته باشد.

دست یابی به جایگاه مناسب برای این حوزه مطالعاتی و ایفای نقش موثر در برنامه ریزی ها و تصمیم گیری های کلان اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، محیط زیستی و... در گرو دو اقدام هم زمان است. نخست تبدیل شدن این نوع از مطالعات به مطالبه ای اجتماعی؛ به این معنا که با افزایش آگاهی شهروندان از وجود این مطالعات و نحوه اجرای آن و آگاهی به امکان استفاده از این دانش برای مطالبه گری در برخورد با پیامدهای منفی پروژه ها و طرح های اجرا شده، توان بهره گیری از آن برای طرح و دستیابی به خواسته های آن ها افزایش یابد، و اقدام دوم؛ تدوین سازوکارهایی قانونی برای حمایت از این مطالعات.

در بخش نخست، تلاش نهادها و مراکز علمی، اجتماعی، فرهنگی و... در سال های گذشته (چون انجمن جامعه شناسی ایران، جهاد دانشگاهی، شورای عالی انقلاب فرهنگی و...) توانسته است به طرح موضوع در بین پژوهشگران و فعالان اجتماعی کمک کرده و امید است این افزایش آگاهی به سطوح عمومی جامعه نیز رسوخ یابد تا بتوان از فواید آن استفاده نمود. برای تحقق بخش دوم، وجود زمینه هایی قانونی چون پرداختن به این موضوع در سیاست های کلی برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران (با عنوان پیوست فرهنگی) و جزء دوم بند الف ماده ۸۰ برنامه ششم توسعه (با عنوان پیوست اجتماعی) از جمله اقداماتی بوده است که می تواند به عنوان زمینه های قانونی اشاره شده به این مفهوم کارایی داشته باشد.

در این راستا تصویب آیین نامه مرتبط به این بند از قانون برنامه ششم توسعه (آیین نامه مربوط به تهیه و تدوین پیوست های اجتماعی در طراحی کلیه برنامه های کلان توسعه ای، ملی و بومی) در تیرماه سال ۱۳۹۹ در هیئت وزیران هر چند با تاخیر فراوان صورت گرفت اما می تواند گامی بزرگ در راه نهادینه کردن این مطالعات در طرح ها و برنامه های کشور بوده و از صرف هزینه های اجتماعی، اقتصادی و... جلوگیری و نظام برنامه ریزی کشور را بیش از پیش به سوی خردگرایی سوق دهد.

مرکز ارزیابی تاثیرات اجتماعی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی نیز همچون گذشته تلاش خواهد کرد تا با اجرای کارگاه های تخصصی، تولید محتوای مرتبط، اجرای طرح های پژوهشی و... در تحقق این هدف مهم گامی را برداشته و در مسیر توسعه پایدار کشور نقشی را ایفا نماید.

انتشار شماره سوم فصلنامه علمی - تخصصی ارزیابی تأثیرات اجتماعی از جمله این تلاش‌ها بوده است که با حمایت اساتید، پژوهشگران، فعالان اجتماعی و همکاران سازمانی به سرانجام رسیده و در اختیار خوانندگان گرامی قرار گرفته است. امید است که همچون گذشته از حمایت‌های متخصصان، علاقه‌مندان و فعالان این حوزه بهره‌مند شده تا این مجموعه بتواند مسیر در پیش گرفته را تا زمانی که انجام ارزیابی تأثیرات اجتماعی برای سیاست‌ها، برنامه‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های کشور به مطالبه‌ای اجتماعی تبدیل گردد، ادامه دهد.

هادی برغمندی

شهریور ۱۳۹۹